

Paraša: Toldot

5 426 písmen

1 432 slov

106 veršů

173 řádek

Žádná micva

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן-הָאֲדָמָה
הַזֶּה כִּי עַיִף אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוִם:

Esav řekl Ja'akovovi: „Jsem tak unavený, nakrm mne z toho rudého!“, a proto se mu říká Edom.

Sidra pro tento týden: Toldot**1. alija (Be-rešit 25:19–26:5)**

Přestože je Jicchakovi už šedesát let, s Rivkou se rodiči ještě nestali, což se změní brzy po Jicchakově modlitbě, kdy Rivka počne dvojčata. Je jí vyjevono, že synové, které čeká, se stanou předky dvou různých národů. Jeden bude sloužit druhému a starší bude podřízen mladšímu. Jako první se narodí ryšavý a chlupatý Esav a poté Ja'akov, který drží Esava za patu. Esav se stane lovcem, Ja'akov pastevcem. Jicchak miluje Esava, ale Rivka dává přednost Ja'akovovi. Ten jednoho dne připraví vařený pokrm. Esav se vrátí vyčerpaný z lovu a požádá Ja'akova, aby mu dal najíst. Ja'akov souhlasí, ale pouze výměnou za právo prvorozenství. Esav souhlasí a svým prvorozenstvím pohrdne. V Kenaanu propukne hladomor, avšak Bůh Jicchakovi nařídí, aby zemi neopouštěl a nesestupoval do Egypta. Zároveň ho ujistí, že zaslíbení daná Avrahamovi jsou platná a že se Jicchak stane otcem velkého národa.

Začátek této paraši navazuje na závěrečný odstavec té předchozí. Tam se dozvídáme, že „Toto jsou potomci Jišmaela, syna Avrahamova, kterého Avrahamovi porodila Egyptanka Hagar, Sářina služebná.“ (25:12) Zde začíná slovy: „Toto jsou potomci Jicchaka, syna Avrahamova. Avraham zplodil Jicchaka.“ (25:19) Kdo u Jicchaka chybí? Máte pro toto vynechání nějaké vysvětlení?

2. alija (26:6–12)

Jicchak žije mezi Pelištejci v Geraru. Ze strachu, aby Pelištejci neunesli jeho krásnou ženu a jeho samého zabít, prohlašuje, že Rivka je jeho sestra. Rivku si skutečně k sobě vezme místní vládce Avimelech, který na Jicchakovu lež brzy přijde. Obviní jej z podvodu, ale zároveň varuje svůj lid, aby jim neublížoval. Jicchak se usadí v zemi a velice se mu daří.

3. alija (26:13–22)

Pelištejci závidí Jicchakovi jeho úspěch a zasypávají studny, které Jicchak společně s Avrahamem vykopal. Jicchak se nevzdává a hloubí studny dál. Když najdou jeho pastýři vodu, Gerarští prohlásí, že studna je jejich. Jicchak studnám dává na paměť těchto sporů jména Esek a Sitna. Poslední vykopanou studnu již spory neprovází a Jicchak ji pojmenovává Rechovot.

4. alija (26:23–29)

Jicchak se odstěhuje k Beer Ševě. V noci se mu zjeví Bůh, požehná mu a opět ho ujistí, že z něj vzejde velký národ. Jicchak

na místě postaví oltář. Avimelech přijde s doprovodem z Geraru a nabídne Jicchakovi novou mírovou dohodu.

5. alija (26:30–27:27)

Jicchak návrh přijme. Esav se mezitím ožení se dvěma Chetejkami, což přidělá jeho rodičům velké starosti. Jicchak, už takřka slepý, se obává brzké smrti a chce Esavovi udělit požehnání. Požádá Esava, aby šel na lov a z kořisti mu připravil oblíbený pokrm. Rivka jejich rozhovor zaslechne a poradí Ja'akovovi, aby se převlékl za Esava a přinesl otcí pokrm ještě předtím, než se jeho bratr vrátí z lovu, aby tak mohl získat požehnání prvorozeného on. Ja'akov váhá, avšak Rivka ho přesvědčí a její plán uspěje.

Jicchak s přibývajícím věkem ztrácí zrak. Rozhodne se, že Esavovi požehná, „než zemřu“ (27,4). Proč myslíte, že měl Jicchak pocít bližící se smrti?

Přečtěte si pozorně příběh o „ukradeném požehnání“. Dosáhl by Ja'akov na požehnání, kdyby Jicchak neoslepl? Co všechno Jicchakova slepota ovlivnila? Byla to opravdu jen fyzická ztráta zraku?

6. alija (27:28–28:4)

Jicchak požehná Ja'akovovi. Esav se vrátí z lovu, připraví otcí pokrm a přijde za ním, aby získal požehnání. Oba si uvědomí, co se stalo. Esav nařiká, cítí se podveden a obviňuje Ja'akova z úskočnosti. Jicchak Esavovi rovněž požehná, ale Esav se rozzuří a je odhodlaný Ja'akova po smrti Jicchaka zabít. Když to Rivka zjistí, poradí Ja'akovovi, aby uprchl k jejímu bratrovi Lavanovi do Padanu. Ja'akov přijde ještě jednou k Jicchakovi a ten ho vyprovodí s požehnáním a nabádá ho, aby si nevzal Keneanku jako jeho bratr, ale jednu z Lavanových dcer.

7. alija (28:5–9)

Ja'akov odchází do Aramu. Esav je svědkem Jicchakova požehnání Ja'akovovi a jeho zákazu, aby si nebral ženu z Keneanek. Esav se znovu ožení a jeho třetí ženou je dcera Jišma'elova.

Haftara (Mal 1:1–2,7)

V proroctví Malachiho se hovoří o lásce, kterou Bůh chová k Ja'akovovi a o odmítnutí Esava. Tato láska a přízeň ovšem není samozřejmostí. Ja'akov si je musí zasloužit a prorok kárá Jisra'el za to, že nedbá Božích přikázání a že chrámovou bohoslužbu provádí povrchně.

Učit se, učit se – a nezblbnout z toho.

„A vaše oči to spatří a řeknete: Bůh je veliký daleko za hranicemi Jisra'ele.“ (Malachi 1:5)

Někoho mohou úvodní verše haftary tohoto týdne zneklidnit. Bratrský konflikt mezi Ja'akovem a Esavem přerůstá do roviny „mezinárodního konfliktu“, věčného sváru mezi Jisra'elem a Edómem. V době vzniku tohoto proroctví se Židé vrátili z babylonského vyhnanství a chovali obrovskou nevraživost vůči Edómcům, kteří se při dobývání Judska postavili na stranu Babyloňanů (o této „zradě Edómu“ viz daf k paraše Va-jjšlach 5781). V proroctví Bůh slibuje, že oplatí Edómcům to, co provedli a Malachi z tohoto zaslíbení vyvozuje teologickou pointu: „A vaše oči to spatří a řeknete: Bůh je veliký daleko za hranicemi Jisra'ele.“ (1:5)

Ve starověku (a někde i dlouho poté) lidé většinou věřili, že bohové či bůžci jsou fixováni na určitou oblast, kde vládou, a nad kterou mají moc. Kdo chce v takové oblasti žít, musí si je naklonit. Tak asi chápali všemožní pohanští panovníci Boha Jisra'ele, když mu nechávali přinášet oběti do Chrámu. Jenže zde prorok naznačuje revoluční myšlenku, že oblast Božího působení přesahuje úzké hranice Erec Jisra'el, na což měla vliv právě zkušenost exilu. Bůh svůj lid neopustil ani v daleké Babylónii, ale byl s ním stále. Nicméně verš z Malachiho prošel v rabinském judaismu dalšími výklady. Jeden z příkladů demonstruje následující midraš:

„A vaše oči to spatří a řeknete: Bůh je veliký daleko za hranicemi Jisra'ele.“ První část verše „A vaše oči to spatří“ odkazuje na soud nad modloslužebníky. Druhá část verše „a řeknete: Bůh je veliký daleko za hranicemi Jisra'ele“ naznačuje následující: Svatý, budiž pozhnán, říká Jisra'eli: „Děti moje, studujte hodně Písmo a učte se hodně Mišnu, dokud já sám nepřijdu a neřeknu vám, co je čisté a co nečisté, neboť je řečeno (Hošea 10:12): ‚Sejte pro spravedlnost a sklízíte pro milosrdenství ... Až přijde, svaží vás spravedlností.‘“

(Tana de-vej Elijahu Raba 13)

Myšlenka tohoto poselství tkví v premise, že Boží velikosti ve světě nebude dosaženo skrze vítězství na bitevních polích

nebo v politických kolbištích, ale jen prostřednictvím pokorného a pilného studia Tóry. Po zániku prorocké instituce se totiž studium náboženských textů stalo výhradním nástrojem Jisra'ele pro interakci s Bohem. Přeneseně to lze vyložit tak, že čím více lidí studují, tím více poznávají Boží velikost. A toto poznání pak vede k praxi a praxe k nápravě světa – *tikun olam*. O tom už diskutovali učenci v Talmudu:

Rabi Tarfon a starší jednou odpočívali v horním patře Nicova domu v Lodu, když před nimi byla vznesena tato otázka: Je důležitější studium, nebo praxe? Rabi Tarfon odpověděl: „Praxe je důležitější.“ Rabi Akiva namítl: „Studium je důležitější, protože vede k praxi.“ Poté všichni přítomní odpověděli: „Studium je důležitější, protože vede k praxi.“

(Kidušin 40b)

Názor rabiho Tarfona na první pohled působí přirozeně. Nestačí se přece pouze učit, je třeba konat! Podle svého konání je ostatně člověk posuzován. Vzpurný syn z Pesachové hagady by k tomu určitě namítnul, že už tak je toho studia až až, zvlášť když se z jeho pohledu pohybuje pouze v teoretické rovině. Dokážeme ještě v lomozu bezpočtu halachot, které se dotýkají každého aspektu našich životů, vnímat tichý hlas, který promluvil na Sinaj? A právě na podobné námítky dávají odpověď ostatní učenci, když tvrdí, že studium je důležitější, neboť vede k činům. Studium je někdy chápáno jako „duševní gymnastika“ a něco na tom nejspíš bude. Každé drobné poučení, které si ze studia Tóry odneseme, má svůj význam a dopad na naše konání. Pokud nám hlavou při konfrontaci s nástrahami všedního života prolétne myšlenka „To se nedělá!“ nebo „Tohle není správně, měl bych se zachovat jinak...“, pak je to projev toho, co diskutovali učenci v Gemaře: studium Tóry nemůže být oproti praxi na vedlejší koleji, neboť formuje způsob myšlení člověka. A tím nejenže hluboce ovlivňuje jeho jednání, ale zároveň vede i k nápravě světa podle Božích představ.

